

**STARPVALSTU ROBEŽTELPAS ATTĪSTĪBAS
PROBLEMĀTISKIE ASPEKTI VIENOTĀ
PILSĒTVIDES STRUKTŪRĀ VALKĀ-VALGĀ**

**PROBLEMATIC DEVELOPMENT ASPECTS
OF COMMON URBAN TOWNSCAPE IN
THE BORDER AREA OF VALKA-VALGA**

Uģis Bratuskins

Associate Professor, Dr.arch.

Rīga Technical University, faculty of Architecture and Urban Planning

16 Azenes Str., LV-1048, Rīga, Latvia

Phone: +371 6708 9116

E-mail: ugis.rix@ml.lv

Atslēgas vārdi: dalītās pilsētas; ietekmes zona; pilsētainava; publiskā ārtelpa; robežtelpa; vizuālā telpa.

Key words: divided cities, zone of impact, townscape, public open space, border area, visual space.

Livonijas pilsēta Valka (*Walk*) pirmoreiz rakstos pieminēta 1286. gadā Rīgas kredītreģistrā, un 1584. gadā tā ieguva pilsētas tiesības [8]. Laika gaitā, līdzīgi kā pārējā Livonijas teritorija, pilsēta vairākkārt mainīja pakļautību, nonākot gan Zviedrijas, gan Krievijas, gan Vācijas ietekmē, tomēr attīstījās pēc vienota plāna. Pilsētas centrs veidojās lineāri gar Pedeles upi. 1780. gadā Valkā tika uzbūvētas pirmās mūra celtnes – baznīcas, skolas un pašvaldības ēkas. 1889. gadā, līdz ar dzelzceļa līnijas Rīga-Pleskava izbūvi, tika atklāta Valkas dzelzceļa stacija, un pēc dzelzceļa atzarojuma Valka-Tartu, kā arī šaursliežu līniju Valka-Pērnavā un Valka-Marienburga (Alūksne) atklāšanas, Valka izveidojās par dzelzceļa mezglu. XIX un XX gadsimta mijā pilsētas iedzīvotāju skaits tuvojās 15 tūkstošiem.

1920. gadā pēc Latvijas un Igaunijas valstiskās neatkarības proklamēšanas, Valku šķīrējtiesā sadalīja Latvijas un Igaunijas daļā. Valstu robežu novilkā tieši cauri pilsētas centram pa nelielo Pedeles upes pieteku Varžupīti, no agrāk vienotās pilsētas izveidojot divas atsevišķas daļas. Līdz ar valstu robežu ierīkošanu abas pilsētas daļas sadalīja arī fiziski, izbūvējot žogus un starpvalstu satiksmei ierīkojot atsevišķus robežpārejas punktus. Abas pilsētas daļas joprojām nesā agrāko nosaukumu, taču atbilstoši igauņu valodas fonētiskajām īpašībām, Igaunijas daļas nosaukums ieguva Valgas vārdu. Tādējādi divās valstīs nostiprinājās divas pilsētas – Valka un Valga. Neraugoties uz to, vēl mūsdienās daudzi apkārtējo pagastu iedzīvotāji latvieši

The Livonian town Valka (*Walk*) was first mentioned in 1286 in the Riga Credit Register and in 1584 it acquired a status of a town [8]. In the course of time, similarly as in the rest of Livonian territory, the town became subjected to different rulers – Swedish, Russian and German, yet it developed according to a single scheme. The city centre spread linearly along the Pedele River. In 1780 the first stone houses – churches, schools and municipality buildings – appeared in Valka. In 1889 Valka Railway Station was built following the construction of the railway line Riga-Pskov, but after opening the railway extension Valka-Tartu and the narrow gauge lines Valka-Pärnu and Valka-Marienburg (Alūksne), Valka became a railway junction. At the turn of the 19th and 20th century the number of population in town reached almost 15,000.

In 1920 after proclamation of independence of Latvian and Estonian states, in the court of arbitration Valka was divided into Latvian and Estonian parts. The state border was drawn right through the town centre along the small creek of the Pedele River called the Varžupīte River and two separate parts instead of the formerly united town appeared. Simultaneously with the securing of the state border both the parts of the town were divided also physically by setting up fences and erecting border posts for interstate traffic. Both parts of the town were still called Valka, however, due to phonetic peculiarities of the Estonian language, the Estonian part acquired a new name – Valga. Thus, two towns – Valka and Valga – came into existence in two states. Despite this, quite a few Latvians of the neighbouring

Valgu dēvē par “īgauņu Valku”, bet īgauņi Valku – par “latviešu Valgu”.

Lai gan Valkas un Valgas kontekstā lieto jēdzienu “dvīņu pilsētas” [6], drīzāk abu pilsētu fenomena apzīmēšanai ir piemērojams jēdziens “dalītās pilsētas”. Jēdzienu “dvīņu pilsētas” (*Twin Cities*) visbiežāk attiecina uz ASV pilsētām Mineapoli (*Minneapolis*) un Senpolu (*St. Paul*) [7], taču ar to apzīmē arī ģeogrāfiski tuvu atrodošās pilsētas, kuras šķir dabiski šķēršļi, piemēram, Otavu (*Ottawa*) un Gatino (*Gatineau*) Kanādā. Eiropā jēdziens “dvīņu pilsētas” aktualizēts 2006. gadā dibinot Eiropas Dvīņu pilsētu asociāciju, kurā apvienojušies seši pilsētu pie robežām pāri [6], arī Valka un Valga. Šo jēdzienu lieto arī tādu pilsētu apzīmēšanai, kuras, neatkarīgi no attāluma, saista savstarpējās sadarbības līgumi. Tomēr tieši jēdziens “dalītās pilsētas” visprecīzāk raksturo Valkas un Valgas vēsturiskās peripetijas un atbilst vienotas pilsētas struktūras dislokācijai vairāku politisko vai administratīvo varu jurisdikcijā.

Lai arī ne pārāk izplatīta, līdzīga pilsētu sadalīšanas prakse nav unikāla. Eiropā pagājušā gadsimta otrajā pusē pazīstamākais piemērs ir kādreizējā Berlīnes sadalīšana Austrumberlīnē un Rietumberlīnē, taču par dalītu pilsētu, galvenokārt pēc etniskā principa, pazīmēm runā arī Beļģijas (Brisele) [2], Bosnijas (Banja Luka, Sarajevo, Viteza u.c.) [1], Horvātijas (Splīta) [2] un Ziemeļīrijas (Belfāsta) [3] kontekstā. Zināmā mērā dalīto pilsētu pazīmes piemīt Ungārijas galvaspilsētai Budapeštai, lai gan tur vienota pilsēta veidojusies, saplūstot divām atsevišķām pilsētām pretējos Donavas krastos – Budai un Peštai. Savukārt Roma un Vatikāns, ko arī min kā dalīto pilsētu piemēru, šim jēdzienam atbilst ļoti nosacīti, jo šai gadījumā runāt par abu pilsētu strukturālo vienotību nav pamata. Tā kā dalīto pilsētu kontekstā vienmēr pastāv kāds šķērslis jeb robeža, kas tās sadala, var lietot arī apzīmējumu “robežpilsēta” (*frontier-city*). Kā minēts 1993. gadā Ulsteras universitātē (*University of Ulster*) notikušajā Fulbraita seminārā par dalīto robežpilsētu pārvaldi, pilsētu sadalīšanas iemesli var būt etniskas un reliģiskas izecsmes, kā arī vēsturisku un ģeogrāfisku apsvērumu diktēti, savukārt sadalīšanas sekas var izpausties kā iedzīvotāju nodarbinātības un izglītības līmeņa krišanās, izmaiņas demogrāfiskajā struktūrā un dažādu sociālo slāņu savstarpējās neiecietības palielināšanās [1]. Līdzīgi secinājumi lasāmi arī 2005. gadā Vudro Vilsona Starptautiskā stipendiātu centra (*Woodrow Wilson International Center for*

parishes still call Valga “the Estonian Valka”, but the Estonians refer to Valka as “the Latvian Valga”.

Although speaking about Valka and Valga the term *twin cities* [6] is used, to describe this phenomenon the term *divided cities* seems more appropriate. The term *twin cities* most often is attributed to the US cities Minneapolis and St. Paul [7]; however, it is also used to designate the cities of close geographic proximity divided by natural barriers, for instance, Ottawa and Gatineau in Canada. In Europe the term *twin cities* came into circulation in 2006 when the Association of European Twin Cities was founded uniting six pairs of cities across borders [6], including Valka and Valga. This term is also used to designate the cities which, regardless of the distance, are bound by mutual co-operation agreements. However, the term *divided cities* more precisely describes a sequence of historic events in Valka and Valga and it is more appropriate for the situation when a single urban structure is under jurisdiction of several political or administrative powers.

Although not very widespread, similar city division is not an extraordinary phenomenon. In the second half of the previous century the most well-known example in Europe was the division of Berlin into East Berlin and West Berlin. Anyhow, mostly due to the ethnic principle under the term *divided cities* also fall cities in Belgium (Brussels) [2], Bosnia (Banja Luka, Sarajevo, Vitez, etc.) [1], Croatia (Split) [2] and Northern Ireland (Belfast) [3]. To a certain extent the capital of Hungary Budapest can also be classified as a divided city, although a common city formed there when two separate towns – Buda and Pest – located on the opposite banks of the Danube River merged. While Rome and the Vatican City, which are also referred to as an example of divided cities, correspond to this term only relatively because of the lack of structural unity of both cities. Since in the context of divided cities, there is always some barrier or border dividing them, a designation *frontier-city* is also used. As it was said in 1993 at the Fulbright Seminar on administration of the divided frontier-cities held at the University of Ulster, the reasons for splitting the cities may be ethnical or religious, there may also be historic or geographic considerations, while the effects of division may manifest themselves in a decline of employment and education levels of population, changes in demographic structure and increase of intolerance between different social groups [1]. Similar conclusions can be found in the materials of the 2005 workshop organised by the Woodrow

1., 2. attēls. Starpvalstu robežas vizuālā telpa.
Picture 1, 2. Visual space of State Border area.

Scholars) rīkotā plenēra materiālos [2]. Lai gan Valkas-Valgas sadalīšana ir politiski etniska rakstura, vairums no minētajiem riska faktoriem tur nav novērojami. Galvenā problēma ir tūri pilsēt-būvnieciska rakstura, jo vienotas plānojuma struktūras ietvaros sāk darboties divi paralēli pilsētu administratīvie centri.

Padomju okupācijas laikā Valkā-Valgā fiziskās starpvalstu robežbarjeras tiek nojauktas, taču katra pilsēta atrodas savas padomju republikas jurisdikcijā un tiek autonomi pārvaldīta. Kopīgi darbojas atsevišķi infrastruktūras elementi, piemēram, sabiedriskais transports. Līdz ar Latvijas Republikas un Igaunijas Republikas valstiskās neatkarības atjaunošanu, abu pilsētu saiknes atkal vājinās, tiek atjaunotas starpvalstu robežbarjeras un robežpārejas punkti, un sabiedriskais transports starp abām pilsētām kursēt pārtrauc.

Pēc Latvijas un Igaunijas iestāšanās Eiropas Savienībā un pievienošanās Šengenas konvencijai atkal ir nojauktas fiziskās robežbarjeras Valkas un Valgas centrā, un abas pilsētas atkal iegūst vienotu telpu (1.–6. attēls). Tas ļauj apsvērt abu pilsētu kā vienotas sistēmas attīstības iespējas nākotnē, kā arī prognozēt būtiskākās problēmas, kas varētu attīstību kavēt.

Nozīmīgākie faktori, kas ietekmē robežpilsētu attīstību mūsdienās, galvenokārt ir sociāla rakstura kā, piemēram, izglītība, nodarbinātība un mainīgā demogrāfiskā struktūra, kā arī konfliktbīstamība, kas var rasties uz kāda no riska faktoru bāzes. Svarīgākais uzdevums šo faktoru identificēšanā un ievērtēšanā ir vispusīgas pilsētu pārvaldes jauna modeļa veidošana [1]. Valkas-Valgas gadījumā šī uzdevuma īstenošanu apgrūtinā administratīvās barjeras, jo

Wilson International Center for Scholars [2]. Although political and ethnical considerations accounted for division of Valka and Valga, the majority of the mentioned risk factors do not apply be there. The main problem is purely urban in character because within the framework of a united planning structure two town administrative centres are functioning simultaneously.

During the Soviet occupation the physical interstate borders in Valka and Valga were removed, nevertheless, each town was located in the separate jurisdiction of each Soviet republic and was administered autonomously. Several infrastructure objects were functioning jointly, e.g. public transport. Following the restoration of independence of the Republic of Latvia and the Republic of Estonia, ties between both towns weakened and the interstate borders and border posts were re-established, and public transport ceased running between both towns.

After accession of Latvia and Estonia to the European Union and joining the Schengen Convention, the physical borders in the centre of Valka and Valga have been removed again and both towns have again acquired a single urban space (Picture 1–6). In this situation it is possible to consider development of both towns as of a united system in future as well as to predict the most essential problems that may hamper development.

The most important factors affecting development of frontier-cities today are mostly social in substance, like education, employment and the changing demographic structure as well as inclination to conflicts which may be triggered off by some of the risk factors. The most important task is to identify these factors and to take them into account when shaping

3., 4., 5., 6. attēls. Starpvalstu robežas vizuālā telpa.
 Picture 3, 4, 5, 6. Visual space of State Border area.

katrā pilsētas daļā darbojas sava pašvaldība, bet elastīgai savstarpējās sadarbības attīstībai traucē starpvalstu līmenī neregulēti jautājumi, piemēram, neatliekamās palīdzības vai sabiedriskā transporta pārvaldījumu jomā. Neraugoties uz grūtībām, Valkas un Valgas pašvaldībām ir izdevies saskaņot rīcību vairākos aspektos. Jau 1995. gadā abu pilsētu vadītāji parakstījuši sadarbības līgumu, kurā fiksēti nozīmīgākie sadarbības virzieni – pilsētas pārvaldība un saimniecība, vides kvalitāte, tūrisma attīstība un plānošana [8]. Valgas-Valkas apvienotais sekretariāts, kura vadmotīvs – “Viena pilsēta, divas valstis” – raksturo abu pašvaldību mērķi izveidot vienotu pilsētelpu. Jau vairākus gadus tas darbojas kā koordinācijas centrs. Pagaidām šī darba rezultāti pārsvarā definē turpmākās darbības virzienus, tomēr atsevišķu aktivitāšu, piemēram, valstu robežas marķēšana dabā (7., 8., 9. attēls), tūrisma kartes un fotoalbuma par Valku-Valgu izdošana, kā arī Starptautiskā studiju centra veidošana, īstenošanas rezultāti ir novērtējami praktiski.

a new model of comprehensive town administration [1]. In the Valka-Valga case the attainment of this objective is encumbered with administrative barriers since each part of the town has its own municipality, but the issues unsolved at an interstate level impede development of flexible mutual co-operation e.g. in the sphere of emergency aid or public transport services. Despite the obstacles, the municipalities of Valka and Valga had already managed to co-ordinate actions in various fields. In 1995 town councillors signed a co-operation agreement which determined the most important directions for co-operation – town administration and management, environmental quality, development and planning of tourism [8]. The joint secretariat of Valka-Valga, the leading motive of which is “One Town, Two States”, embodies the aim of both municipalities to create a common urban townscape. For several years it has been functioning as a co-ordination centre. So far the results of this work have mostly led to defining directions for further activities, however, the results of several activities,

7., 8. attēls. Valstu robežas marķējums Valkas-Valgas centrā.

Picture 7, 8. Signs of the State Border marquee in the centre of Valka-Valga.

Tā kā viens no harmoniskas attīstības priekšnoteikumiem, kuru par prioritāti atzinuši arī abu pilsētu vadītāji, ir plānošana, sekmīgi īstenojies pirmais abu pilsētu kopīgas nākotnes vīzijas iezīmēšanas mēģinājums – attīstības plānu savietošana. Lai gan tas noticis samērā mehāniski, un abu pilsētas daļu telpiski vizuālās kopsakarības kopīgajā dokumentā pagaidām nav nepārprotami definētas, pati pieeja ļauj prognozēt, ka veiksmīgas plānotāju sadarbības rezultātā šī nepilnība tiks novērsta.

Daudzie gadu desmiti, kamēr pilsēta attīstījies divu valstu jurisdikcijā, atstājuši graujošu ietekmi uz pilsētas struktūru un publiskās telpas kvalitāti. Ainaviski izteiksmīgie Varžupītes krasti, kas varētu būt izvērsti un pilsētu rotājošs rekreācijas areāls, bijusi divu valstu nomale, pret kuru no abām pusēm pavērstas saimniecisko vajadzību pašas utilitārākās izpausmes – mazdārziņu kompostu kaudzes, privātmāju šķūnīši, daudzdzīvokļu namu garāžas, pilsētu inženierapgādes infrastruktūras objekti un tamlīdzīgi elementi. Šo principu veicinājusi robežzonas plānojuma struktūra, jo visas šo areālu apkalpojošās ielas atvirzītas no valstu robežas dziļāk katras pilsētas teritorijā. Vienotas pilsētelpas reģenerācijas uzdevums ir mīkstināt šo ietekmi, par robežzonas prioritāti definējot publiskas rekreācijas vides izveidošanu. “Interesu gravitācija” mūsdienu pilsētā aptver sabiedriski svarīgāko objektu izvietojumu un maršrutus, kas tos saista savā starpā. No vienas puses, jauni semantiskie poli ar savu infrastruktūru, kas ne vienmēr atbilst tradicionālajai vēsturiski izveidotajās pilsētas struktūrai, un, no otras puses, pilsētas infrastruktūras diferencēšanās atbilstoši mūsdienu

such as marking of state borders (Picture 7, 8, 9), publication of tourist maps and picture albums about Valka-Valga as well as establishment of the International Centre for Studies, can actually be assessed.

As one of the preconditions for harmonious development, which has been deemed the priority by the councillors of both towns, is planning, the first attempt to envisage a common future for both towns – compounding of the two development plans – has succeeded. Although it has been done almost mechanically, and for the time being the spatially visual common features of both parts of the town are not precisely defined in the joint document, the approach itself leads to a conclusion that as a result of a successful co-operation of town planners this shortcoming will be eliminated.

The many decades, while the town had developed under the jurisdiction of two states, have left a disruptive influence on the urban structure and quality of public spaces. The picturesque banks of the Varžupīte River, which could have been a well-arranged recreational area enhancing the quality of the town, used to be the borderland of two states encircled from both sides with a wide range of utilitarian objects – compost piles in vegetable gardens, sheds at dwelling houses, garages around apartment blocks, infrastructure objects of engineering communications and similar elements. The layout scheme of the frontier area has accounted for this principle as all streets servicing this area are withdrawn farther off from the state borders inwards the territory of the town. The task of regeneration of a common urban townscape is to soften this impact, defining establishment of the public recreational

9., 10., 11., 12. attēls. Starptautiskā tūrisma informācijas centra ēkas novietnes vizuālā telpa Valkas-Valgas centrā.
 Picture 9, 10, 11, 12. International Tourism Information Centre site in the visual space of Valka-Valga centre.

dzīves tempam un tagadējam transporta un gājēju samēram izvirza jaunus uzdevumus arī attiecīgo zonu idejiski mākslinieciskajai organizācijai” [5, 106]. Šādā kontekstā kļūst aktuāls jautājums par veidojamās publiskās rekreācijas vides idejisko uzstādījumu.

“Vēsturiskajās pilsētās, it īpaši to centrālajās daļās, risinot rekonstrukcijas un renovācijas problēmas, par vienu no līdzekļiem, kā palielināt telpiskās struktūras funkcionāli un emocionāli estētisko piemērotību mūsu gadsimta dzīves prasībām, nereti tiek izmantota mērķtiecīga monumentālu akcentu (zonu) radīšana” [5, 102]. Sarežģītā Valkas-Valgas vēsture “Viena pilsēta, divas valstis” kontekstā ir pievilcīga tēma šādas idejas īstenošanai. Tā daļēji jau aizsākta, izveidojot valstu robežas marķējumu. Tā kā Varžupītes vizuālā telpa saplūst ar Pedeles upmalā veidojamo aktīvās un pasīvās atpūtas areāla vizuālo telpu, uz abu ūdensbaseinu telpiskās struktūras bāzes iespējams izveidot izvērstu un reprezentablu ārtelpu

area as a priority of the frontier area. “Gravitation of interests” in a modern city comprises placement of important public objects and routes connecting them. On the one hand, new semantic poles with their infrastructure, which not always fits into the traditional and historic urban fabric, and on the other hand, differentiation of the urban infrastructure in order to keep up with the rhythm of modern life and current proportion of vehicles and pedestrians define new tasks also for the ideological and artistic organisation of the respective zones” [5, 106]. In this context the issue of ideological positioning of the developable public recreational area comes into the foreground.

“In the historic towns, especially in their central parts, when dealing with restoration and renovation, a purposeful creation of monumental accents (areas) is quite often used as one of the means for increasing functional and emotionally aesthetic suitability of the spatial structure to the lifestyle requirements of our century” [5, 102]. The intricate history of Valka-

sistēmu, kurā iespējams īstenot dažādas, gan pilsētas centram, gan perifērijām raksturīgas sabiedriskās aktivitātes. Tā kā starpvalstu robežas vizuālās telpas platums dažādās zonās ir dažāds un svārstās no vairākiem metriem abpus robežas šaurākajās vietās līdz daudziem desmitiem metru platākajās, arī sabiedrisko aktivitāšu piesātinājums attiecīgi jādiferencē. Aktīvāk noslogotajās vietās jāparedz apbūves iespējas apkalpes funkciju nodrošināšanai. Abu rekreācijas struktūru sadurvietā pilsētu vēsturiskā centra tiešā tuvumā idejas par valstu robežas iezīmēšanu kontekstā jau ir rezervēta vieta starpvalstu tūrisma informācijas centram (10., 11., 12. attēls). Tas varētu kļūt par arhitektoniski atraktīvu un saturiski daudzpusīgu vietzīmi. Informācijas centra telpiskās vietzīmes funkcija ļautu pastiprināt pašreiz ļoti vājo Valkas-Valgas centra semantiku, jo “akcentus izvietojot pašos svarīgākajos pilsētas struktūras (un infrastruktūras) mezgļpunktos, iespējams arī daļēji uzlabot laika gaitā zaudēto pilsētas telpas semantisko (jēdzienisko) precizitāti” [5, 102]. Tas nozīmē, ka šī objekta arhitektūrai un vides labiekārtojumam jākļūst par dominanti, un to nevajadzētu apgrūtināt ar citām papildfunkcijām.

Valkas-Valgas pilsētvides attīstības konsekvences liecina, ka galvenie virzieni, kuros plānošanas un arhitektūras kontekstā nākotnē pievēršama īpaša uzmanība, nosacīti iedalāmi trīs grupās:

- 1) pilsētvides telpiskās struktūras un infrastruktūras attīstības vienotā sistēmā veicināšana,
- 2) starpvalstu robežas ietekmes zonas un vizuālās telpas pārveidošana par publiskas rekreācijas areālu,
- 3) atsevišķu ēku projektu risinājumu ieceru arhitektoniski telpiskās kvalitātes nodrošināšana.

Tā kā “pilsētas un teritorijas ir vietas, kur vara tiecas dominēt – nosakot, kā cilvēkiem ikdienā dzīvot” [4, 19], šos uzdevumus iespējams kvalitatīvi īstenot, tikai sekmīgi turpinoties iesāktajai starppašvaldību ciešai sadarbībai. Šai kontekstā visaktīvākā sadarbība nepieciešama, īstenojot aktivitātes pirmajās divās grupās minētajos virzienos, pie tam līdzās arhitektoniskajiem un telpiskajiem vides attīstības paņēmieniem īpaša nozīme pievēršama arī sociālajiem aspektiem. Tā kā Valkas-Valgas sabiedrība diferencējas pēc etniskās piederības un runā divās ļoti atšķirīgās valodās, sabiedriskās

Valga within the context of the motive “One town, two states” is an appealing theme for implementation of this idea. In part it has already been initiated by marking the state borders. As the visual space of the Varžupite River merges with the visual space of the prospective recreational area for active and passive leisure activities on the riverbanks of the Pedele, the spatial structure of both watercourses can be used as a basis for an extensive and attractive system of open spaces where it would be possible to organise various public activities inherent to both town centre and suburbs. Since the width of the visual space of interstate border in different areas varies between several meters in the narrowest stretches on both sides of the border up to several tens of meters in the broadest areas, the intensity of public activities should also vary accordingly. In the most actively utilised areas the construction of service facilities should be planned. Considering ideas for marking the state border, a place for a tourist information centre has already been reserved in the area where both recreational structures meet right next to the historic centre of the towns (Picture 10, 11, 12). It could become an architecturally attractive and content-rich landmark. Functioning of the information centre as a spatial landmark may enhance the semantics of Valka-Valga centre, which at the moment is very weak, since “placing accents in the most important nodes of urban structure (and infrastructure), it is also possible to improve partly the semantic (notional) explicitness of the townscape what had been lost over time [5, 102]. It means that the architecture of this object and environmental improvement should become a priority and it should not be burdened with other additional functions.

Peculiarities of development of the Valka-Valga townscape prove that the main directions to which a particular attention should be paid in future in relation to planning and architecture could be divided into three groups:

- 1) facilitation of development of the spatial structure and infrastructure of the townscape into a single system,
- 2) transformation of zones of impact of the interstate border into public recreational area,
- 3) ensuring architectural and spatial quality of project solutions and ideas for individual buildings.

Since “the cities and territories are the places where the power tends to dominate – determining a routine of people’s everyday life” [4, 19], these

integrācijas aktivitātes varētu stiprināt vienotās pilsētas telpas izjūtu abu kopienu iedzīvotājiem. Šai aspektā īpaša vieta ir starpvalstu robežas ietekmes zonai, jo gan pēc lokalizācijas pilsētā, gan sabiedrisko aktivitāšu perspektīvā piedāvājuma dēļ tas ir potenciāli vispievilcīgākais attīstības areāls. Paredzams, ka nākotnē lielākā izvēle būs jāizdara starp tieksmi panākt maksimālu apbūves intensitāti un vēlmi saglabāt neapbūvētas platības rekreācijas vajadzībām.

objectives can be attained only by continuing close co-operation between interstate municipalities. In this context the most active co-operation is required when carrying out activities in the directions mentioned in the first two groups, moreover, besides architectural and spatial methods of townscape development, a special attention should be paid to the social aspects. As the community of Valka-Valga is divided by ethnic affiliation and speaks two different languages, the activities focusing on social integration could provoke a sense of a common townscape in members of both communities. In this aspect the zone of impact of the interstate border plays a particular role because due to its location in the town and the envisaged public activities, it is potentially the most attractive area for development. It is expected that in future the choice between eagerness to obtain the maximum construction intensity and a desire to preserve vacant areas for recreation should be more advised.

Šis darbs izstrādāts ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu Nacionālās programmas "Atbalsts doktorantūras programmu īstenošanai un pēcdoktorantūras pētījumiem" projekta "Atbalsts RTU doktorantūras attīstībai" ietvaros.

This work has been partly supported by the European Social Fund within the National Programme "Support for the carrying out doctoral study programm's and post-doctoral researches" project "Support for the development of doctoral studies at Riga Technical University.

IZMANTOTIE AVOTI REFERENCES

1. Demichelis J. NGOs and Peacebuilding in Bosnia's Ethnically Divided Cities // <http://www.usip.org/pubs/specialreports/early/BosniaNGO.html> – skatīts 20.04.2008.
2. Divided Cities. Event Summary // http://www.wilsoncenter.org/index.cfm?fuseaction=events.event_summary&event_id=137528 – skatīts 22.04.2008.
3. Dunn S. (red.) Managing Divided Cities. // <http://cain.ulst.ac.uk/csc/reports/manage.htm> – skatīts 18.04.2008.
4. Soolep J. The Power and Pain of Town Construction // Maja: Estonian Architectural Review. – 2007. – Nr. 1(51). – 16.–21. lpp.
5. Strautmanis I. Monumentālās propagandas plāns un monumentu loma mūsdienu pilsētas struktūrā // Latvijas PSR arhitektūra un pilsēt būvniecība. – Rīga: Zinātne, 1987. – 101.–109. lpp.
6. Zvirgzdiņš A. Valka un Valga – atkal viena pilsēta // <http://www.a4d.lv/raksti/930> – skatīts 22.05.2008.
7. <http://twincities.citysearch.com> – skatīts 20.05.2008.
8. <http://www.valgalv.cc/en/Linnakodanikule> – skatīts 13.04.2008.

Bratuškina U. Starpvalstu robežtelpas attīstības problemātiskie aspekti vienotā pilsētvides struktūrā Valkā-Valgā

Valku (Walk) pirmoreiz rakstos piemin 1286. gadā, un 1584. gadā tā iegūst pilsētas tiesības. Laika gaitā pilsēta vairākkārt maina pakļautību, tomēr attīstās pēc vienota plāna. 1920. gadā, izveidojoties Latvijas un Igaunijas valstiskajai neatkarībai, Valku sadala Latvijas un Igaunijas daļā. Valstu robežu novelk tieši cauri pilsētas centram, no agrāk vienotās pilsētas izveidojot divas atsevišķas daļas. Padomju okupācijas laikā Valkā-Valgā starpvalstu robežbarjeras tiek nojauktas, taču katru pilsētu tiek pārvaldīta autonomi. Līdz ar Latvijas Republikas un Igaunijas Republikas valstiskās neatkarības atjaunošanu abu pilsētu saiknes atkal vājinās, tiek atjaunotas starpvalstu robežbarjeras un robežpārejas punkti. Pēc Latvijas un Igaunijas iestāšanās Eiropas Savienībā un pievienošanās Šengenas konvencijai, vēlreiz tiek nojauktas fiziskās robežbarjeras, un abas pilsētas iegūst vienotu telpu. Tas ļauj apsvērt abu pilsētu kā vienotas sistēmas attīstības iespējas nākotnē un prognozēt būtiskākās problēmas, kas varētu attīstību kavēt.

Nozīmīgākie faktori, kas ietekmē robežpilsētu attīstību mūsdienās, ir ekonomiska un sociāla rakstura. Svarīgākais uzdevums šo faktoru identifikācijā un ievērtēšanā ir vispusīgas pilsētu pārvaldes veidošana. Šī uzdevuma īstenošanu apgrūrina apstākļi, ka katrā pilsētas daļā darbojas sava pašvaldība, bet elastīgai savstarpējās sadarbības attīstībai traucē starpvalstu līmenī neregulēti jautājumi. Tomēr Valkas un Valgas pašvaldībām jau ir izdevies saskaņot rīcību vairākos aspektos, parakstot sadarbības līgumu, kurā fiksēti nozīmīgākie sadarbības virzieni.

Daudzīgu gadu desmiti, kamēr pilsēta attīstījies divu valstu jurisdikcijā, atstājuši graujošu ietekmi uz pilsētas struktūru un publiskās telpas kvalitāti. Ainaviski izteiksmīgais pilsētas centra areāls bijusi divu valstu nomale. Vienotas pilsētelpas reģenerācijas uzdevums ir mīkstināt šo ietekmi, par robežzonas prioritāti definējot publiskas rekreācijas vides izveidošanu. Tā kā Valkas-Valgas sabiedrība diferencējas pēc etniskās piederības, sabiedriskās integrācijas aktivitātes tajā varētu stiprināt vienotās pilsētas telpas izjūtu abu kopienu iedzīvotājiem. Paredzams, ka nākotnē lielākā izvēle būs jāizdara starp tieksmi panākt maksimālu apbūves intensitāti un vēlmi saglabāt neapbūvētas platības rekreācijas vajadzībām.

Bratuskina U. Problematic Development Aspects of Common Urban Townscape in the Border Area of Valka-Valga

The town of Valka (Walk) is first mentioned in 1286 and in 1584 it obtains the rights of the town. By time dependence of the town changes for many times, however it is developed according to a common plan. In 1920 by proclamation of state independence of Latvia and Estonia Valka is divided into Latvian and Estonian parts. State border is erected directly through the town centre creating two separate parts from a single town. The state border in Valka-Valga is taken away during the soviet occupation period but each town is managed autonomously. By restoration of the state independence of Latvia and Estonia the connection of both cities weakens again and state borders are restored. By entering of Latvia and Estonia in the European Union and joining to the Shengen Convention the physical border barriers are taken away once more, and both cities obtain a single space. This allows to review development of the town as a common spatial system and to forecast the most substantial problems that may impact it.

The most considerable factors that impact development of the divided towns are of economical and social character. The most important task in authentication of these factors and evaluation of them is comprehensive town management. Both Valka and Valga local governments already have succeeded in coordination of several acts by signing an agreement of mutual collaboration.

For many decades while the town has been developing into jurisdiction of two states the quality of townscape and condition of urban structure have significantly decreased. The actual task is to regenerate the common urban space determining creation of expressive public open space as the priority. As Valka-Valga population differentiates according to the ethnic origin the increasing public activities could contribute to the integration of two communities. The most significant choice in future will be to state the priority of development of the state border area between increasing of the building intensity and saving free areas for recreation.

**Братушкин У. Проблематичные аспекты развития пространства
межгосударственной границы в условиях единой городской структуры в Валке-Валге**

Валка сперва упомянут в 1286. году и в 1584. году получает городские права. В течение времени город неоднократно меняет подчиненность, тем не менее развивается по единому плану. В 1920. году с возмещением независимости Латвии и Эстонии Валку разделяют в латвийскую и эстонскую части. Государственную границу проводят непосредственно через центр города, создавая две отдельные части. Во время советской оккупации граница в Валке-Валге убирается, но каждый город управляется автономно. С восстановлением независимости Латвии и Эстонии государственные границы восстанавливаются и единство обеих городов слабеет снова. С присоединением Латвии и Эстонии к Европейскому союзу и Шенгенской конвенции физические барьеры границы опять убираются и обе города приобретают единое пространство. Это позволяет рассмотреть развитие города в общей пространственной системе, а также прогнозировать существенные проблемы которые могут возникнуть ей.

Самые значительные факторы которые влияют на развитие разделенных городов в основном несут экономический и социальный характер. Важная задача в определении этих факторов и в оценке их значительности является всестороннее управление города. Самоуправления Валки и Валги уже имеют опыт координации нескольких активностей, основы которых заложены подписанием договора о взаимной сотрудничестве.

За многие десятилетия пока город развивался в условиях юрисдикции двух государств качество городской среды и состояние ее структуры значительно ухудшилось. Актуальная задача заключается в регенерации единой городской структуры принимая за приоритет творение выразительного общественного открытого пространства. Так как населенность Валки-Валги дифференцируется согласно этническому происхождению, увеличение общественных активностей смогли внести положительный вклад в интеграции двух общин. Значительный выбор в будущем будет состоять в определении приоритетов развития зоны межгосударственной границы либо для увеличения интенсивности застройки, либо для сохранения свободной зоны для рекреации.